

Patrnost - nepatrnost (význam slova)

České slovo „nepatrnost“ říká vlastně mnohem víc, než jak mu běžně rozumíme a jak ho běžně užíváme. Obvykle totiž jako „nepatrné“ označujeme něco tak malého, že to uniká naší pozornosti, našemu „patření“, tj. „vidění“: nepatrné je to, co není vidět, co je našemu vidění skryto pro své malé rozměry. V tom obecném chápání slova se ovšem zároveň skrývá onen tak rozšířený předsudek, že důležitý až rozhodující pro posouzení „věcí“ je jejich rozměr. (Vidíme to např. také u slova „růst“, jehož význam chápeme jako „zvětšování velikosti“, ačkoli původně mělo jít a šlo o rozvíjení či vývoj, dospívání, dozrávání apod. – krystal není „rostlina“, i když roste co do velikosti.) Pokud si budeme vědomi hlubších a poněkud zapomínaných spoluvýznamů mnoha českých slov – a mezi nimi také takových, jako je „patrnost“ a „nepatrnost“, nebo také „růst“ atp., zjistíme, že nám jazyk často „napovídá“ docela správným směrem, a také že nám dovoluje běžných slov užívat v nezvyklých souvislostech s novými resp. obnovenými významy. „Nepatrnost“ může proto znamenat také „neviditelnost“, a to nikoli ve smyslu nějaké utajenosti, nýbrž v důrazu na to, že zrak (oko) není prostě (přinejmenším sám o sobě) způsobilý něco vidět již proto, že to ani samo nesvítí, ani jiné světlo neodráží. Tak např. chuť (sladkost) ovoce nelze vidět (ale můžeme si ji asociálně vybavit, když vidíme nám známé ovoce). Podobně nemůžeme pouhým okem spatřit melodii, ale ani mrazivost nebo teplo; a mohli bychom pokračovat tak, že vůbec opustíme smyslové vnímání a přejdeme do oblastí pro každého člověka nejdůležitějších, jako je spolehlivost, důvěra, myšlení atd. Je mnoho skutečností, které buď vůbec nejsou „patrné“ našim smyslovým orgánům, anebo jen po vnější stránce (zbavené „smyslu“ – naše „smysly“ totiž nejsou jen smyslové orgány, ale ve spojení s naším chápáním a rozuměním nám zakoušení takových skutečností přece jen umožňují). Nu a takto můžeme jít i dál, nechat smyslové orgány daleko za sebou a přistoupit ke zcela odlišnému způsobu „vnímání/porozumění“, v němž rozhodující úlohu hraje naše myšlení a zejména způsob našeho myšlení. Jsou způsoby (styly, metody atd.) myšlení, které se soustřeďují jen jedním směrem a nechávají všechny ostatní směry stranou a bez využití. Můžeme to být někdy třeba profesionální deformace, ale jindy zatíženost celých generací a dokonce epoch. A právě zatíženo „předmětným“ (resp. zpředměťujícím, zvěčňujícím) způsobem myšlení zatěžuje evropskou filosofickou i vědeckou, ale také obecnou tradici zejména v tom smyslu, že „nepředmětné“ skutečnosti (a nepředmětné stránky skutečností) přestávají být vůbec „patrné“.

(Písek, 051017-2.)